

Ds. H.M. van der Vegt naar Utrecht, 1896

De aanleiding

Het is dit jaar een eeuw geleden dat onze overgrootvader ds. H.M. van der Vegt met emeritaat ging: de classis verleende het emeritaat per 1 februari 1906 en op tweede paasdag van dat jaar hield hij zijn 'afscheidsrede'.

Een kleine tien jaren daarvoor was hij predikant in Utrecht geworden: van Gereformeerd predikant te Heerde werd hij Christelijk Gereformeerd predikant in Utrecht.

Recente vondsten

Onlangs kwamen we enkele gegevens op het spoor over deze stap en dat gaf ons wat inzicht in wat er in de jaren-90 van de 19^e eeuw rond de vereniging van 1892 plaatsvond.

Via het internet kwamen we erachter dat in de in 2004 door Den Hertog in Houten uitgegeven bundel '*Van 's Heeren wegen, deel 2*' het verhaal '*Ter elfder ure. De bekeering van een 76-jarigen grijsaard, medegedeeld door H.M. van der Vegt, predikant te Heerde*' was opgenomen. De hoofdpersoon wordt aangeduid met zijn initialen J.S. en zijn geboortedatum wordt vermeld. De heer A. Bel van Den Hertog heeft nagegaan dat het gaat om Jan Sterken, de grootvader van moeders kant van ds. Van der Vegt en daarmee een van onze voorouders.

De heer A. Bel bleek behalve dit boekje nog ook enkele andere publicaties van H.M. van der Vegt in zijn bezit te hebben en was zo vriendelijk die ons uit te lenen. De collectie omvatte nog een verhaal en een aantal preken, maar ook een klein boekje dat verband houdt met de stap in 1896. Voordat we daarop nader ingaan eerst wat achtergrond over de kerkelijke situatie van die tijd en de levensloop van H.M. van der Vegt.

Een kleine dosis kerkgeschiedenis

Na de Afscheiding van 1834 kwam er in de afgescheiden kerk in 1839 een scheuring. Het opgeven van het woord 'gereformeerd' in de naam gaf de mogelijkheid van erkenning door de overheid. Een deel van de afgescheidenen ging verder als de Christelijke Afgescheiden Kerk. Een ander deel wilde tot geen prijs de naam 'Gereformeerd' opgeven en ging verder - zonder erkenning - onder de naam Gereformeerde Gemeenten onder het Kruis, ook wel Kruisgemeenten genoemd.

In 1869 kwamen de twee kerken weer samen onder de naam Christelijke Gereformeerde Kerk.

In 1886 vond de Doleantie plaats: de uit de Hervormde Kerk uitgetreden vormden de Nederduitse Gereformeerde Kerk.

In 1892 vond de vereniging van het grootste deel van de Christelijke Gereformeerde Kerk met de Nederduitse Gereformeerde Kerk plaats tot de Gereformeerde Kerken. Een deel van de Christelijke Gereformeerden ging niet mee in de vereniging en bleef Christelijk Gereformeerd.

Korte levensloop

Hendrik Marinus van der Vegt werd op 12 september 1831 in Zwolle geboren. Zijn moeder, Maria Sterken, overleed een week na zijn geboorte en hij werd aanvankelijk opgenomen in het gezin van zijn grootvader, Jan Sterken. Hij leerde voor onderwijzer en werd benoemd aan de school in Zwolle waar zijn vader, Helmig Jan van der Vegt, hoofd was.

Het gezin was lid van de Hervormde Kerk, maar onder de invloed van de kruisdominee ds. Klinkert sloot Hendrik Marinus zich bij de kruisgemeente aan. 'Na een wel eenvoudige, maar degelijke opleiding door den godzaligen Ds. Plug' werd hij door de synode van de kruisgemeenten beroepbaar gesteld. Op 6 december 1863 werd hij door ds. Klinkert bevestigd tot predikant te Bierum.

In 1868 nam hij een beroep naar de Kruisgemeente in Arnhem aan. Daar beleefde hij in 1869 de vereniging met de Afgescheiden Kerk en zo werd hij Christelijk Gereformeerd.

In februari 1878 ging hij naar Heerde, waar hij in 1892 de Vereniging meemaakte en predikant werd in de Gereformeerde Kerk.

In 1896 kreeg hij een beroep van de **Christelijke Gereformeerde** Kerk van Utrecht. Hij nam het aan en werd opnieuw Christelijk Gereformeerd. In 1906 werd hem, op 74-jarige leeftijd, emeritaat verleend. Hij overleed in 1915.

In overweging genomen

Het meest interessante geschrift in de verzameling van de heer Bel is een dun boekje over de titel '*In overweging genomen. Benevens eenige gedachten over "Wedergeboorte en Doop"*, door H.M. van der Vegt, Ger. pred. te Heerde.' Het is in 1895 uitgegeven in Zwolle.¹

De aanleiding is een beroep dat ds. H.M. van der Vegt kreeg van de Christelijke Gereformeerde Kerk van Rotterdam. Hij heeft dat in overweging genomen, er echter voor bedankt.

¹ Dit boekje is ook aanwezig in de bibliotheek van de TUA.

Het geschrift begint met: "Hoe kon u er toe komen, de roeping der Christelijke Gereformeerde Gemeente van Rotterdam in overweging te nemen, die toch niet in gemeenschap met de Gereformeerde Kerken leeft?"

Zoo zal er worden gevraagd in de kringen der Gereformeerde belijders, door ambtsdragers en leden der Gereformeerde Kerken.

Men heeft volkomen recht dit te vragen en ik besef ten volle, op die vraag aan alle-Kerken een antwoord te geven, is een dure verplichting die op mij rust, waaraan ik mij niet mag, noch wil onttrekken."

Ds. Van der Vegt betoogt dat hij in 1855 na veel worsteling en strijd 'bekwaam is gemaakt' met het Genootschap, - de Hervormde Kerk, - te breken en lid werd van de kruisgemeente.

In 1869 was hij zeer verheugd over de vereniging van afgescheidenen en de kruisgemeentes. "Het was mij tot blijdschap dat de twee kerkgroepen, die van 1834 tot '39 één waren in 1869 door de goede hand des Heeren over ons, weer samen werden gebracht."

Hij heeft eveneens met blijdschap het uittreden van de dolerenden uit het Hervormd Genootschap begroet.

Blijdschap was er ook over de vereniging van 1892. "En wat de Vereeniging betreft.....steeds heb ik die begeerd, met blijdschap zien komen en als een weldaad des Heeren erkend."

Na de Vereniging maakte hij zich ernstig zorgen over publicaties rondom het onderwerp 'Wedergeboorte en Doop'. Blijkbaar werd in sommige publicaties ieder veroordeeld die niet van menig was dat de doop moest worden bediend op grond van een veronderstelde wedergeboorte.

Toen hij bezig was hierover te schrijven kreeg hij de roeping uit Rotterdam. Vervuld van wat hij aan het schrijven was had hij geen vrijmoedigheid die roeping zo voetstoots af te wijzen.

Hij heeft toch bedankt voor het beroep, omdat de leer van de veronderstelde wedergeboorte nog niet als **de** leer van de kerk door de synode was aangenomen.

1896

In 1896 kwam het beroep van de Christelijke Gereformeerde Kerk van Utrecht. Dat beroep nam hij wel aan, zonder dat inmiddels de synode van de Gereformeerde Kerken de door hem veroordeelde leer had aangenomen als *de* leer van de kerk.

Ds. J. Schotel van Utrecht nam in juli 1896 het beroep naar Haarlem aan. In de vergadering met de manslidmaten van de kerk van Utrecht van 22 juli 1896 doet de heer Van Trigt een korte mededeling "van de loop der zaken, de correspondentie welke gevoerd was tusschen de kerkeraad en Ds. Van der Vegt van Heerde; hoe een tweetal kerkeraadsliden Z.Eerw. hadden bezocht en van dat bezoek een indruk hadden ontvangen dat Ds. Van der Vegt thans, meer dan te voren, nabij de Chr. Ger. Kerk stond en een beroep van een gemeente uit die kerk als wettig kon beschouwen en in voorkomende gevallen, indien het tot Z.Eerw. kwam, zeker in ernstige overweging zou nemen; doch meer nog: dat Z.Eerw. met de Geref. Kerken niet langer meer mede kon gaan; en nu des Heeren tijd en weg wilde afwachten; en zoo deze voor hem in de Chr. Ger. Kerk werd geopend, Z.Eerw. alsdan op 's Heeren aanwijzing wenschte te letten en Hem te volgen waar de Heere hem leiden wilde."

De Christelijke Gereformeerde Kerk van Utrecht bracht een beroep uit en op 29 juli was ds. Van der Vegt aanwezig op een vergadering van de kerkenraad. Er werden eerst enkele zakelijk dingen afgesproken en dan volgt: "Na deze overeenkomsten verklaart Ds. Van der Vegt met vrijmoedigheid het beroep dezer gemeente aan te nemen, geloovende dat de Heere hem daartoe geroepen heeft, en welke roeping hij in de vreeze des Heeren dan ook wenscht op te volgen. Met blijdschap wordt dit verheugend woord vernomen en door den kerkeraad Z.Eerw. des Heeren zegen op dit besluit toegewenscht."

Op zondag 6 september werd ds. Van der Vegt bevestigd door ds. Ph.J. Wessels en deed hij intrede.

Verdere gevolgen

Onze grootvader, Jan van der Vegt, was hoofd der school in Zwartebroek. Hij werd in 1897 ontslagen omdat hij was overgegaan naar de Christelijke Gereformeerde Kerk. In datzelfde jaar verleende de synode hem het recht een stichtelijk woord te spreken. Hij diende enige jaren als oefenaar in Zaandam en deed in 1900 met goed gevolg het examen voor predikant.

De jongste zoon, Johannes van der Vegt, de grootvader o.a. van Hans Maris, studeerde in 1896 aan de Theologische School te Kampen, maar ging toen over naar de Theologische School te Rijswijk. De kerkenraad van Utrecht verhoogde het traktement van ds. Van der Vegt met driehonderd gulden per jaar, zolang zijn zoon aan de Theologische School studeerde.